

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.11.55](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.11.55)

УДК 338:432

*Л. О. Зайцева,
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри фінансів, обліку та банківської справи,
ДЗ Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, Луганська обл., м. Старобільськ
ORCID: 0000-0002-9388-5500*

СКЛАДОВІ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

*L. O. Zaitseva
PhD in Economics, Senior lecturer Department of Finance, Accounting and Banking,
Luhansk national University. Taras Shevchenko, Starobelsk, Ukraine*

CONSTITUENTS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

У статті узагальнено теоретичні положення щодо суті поняття «сталий розвиток», у тому числі з огляду на відмінності в сприйнятті соціально-економічних процесів у різних країнах, варіантність перекладу терміну. Представлено тлумачення концептуальних складових «сталий розвиток». Виокремлено характеристики підходів та теорій до розуміння змісту дефініції. Досліджено еволюційний шлях розвитку концепції сталого розвитку. Представлено змістовне наповнення етапів еволюції концепції. Виділено взаємозв'язані та взаємозалежні підходи концепції сталого розвитку, які забезпечують загальну стійкість системи та розкрито їх зміст. Вказано на необхідність раціонального використання обмежених ресурсів, що є в розпорядженні суспільства, і застосування природозберігаючих способів виробництва і технологій. Визначена важливість чіткого розуміння механізмів взаємодії екологічної, соціальної та економічної складових концепції.

The concept of sustainable development is now recognized by all UN countries as one of the priorities of humanity, with a transition to national and global levels.

The term "sustainable development" is increasingly used by the business community, used in corporate publications, and is featured in official political and economic documents of various levels. In recent decades, the most influential international organizations have prioritized sustainable development.

The article generalizes theoretical provisions on the essence of the concept of "sustainable development", including in view of differences in the perception of socio-economic processes in different countries, the possibility of translation of the term.

The evolutionary path of development of the concept of sustainable development is investigated. The substantive filling of stages of evolution of the concept is revealed. The interpretation of the conceptual components of "sustainable development" is presented and the characteristics of approaches and theories to understanding the meaning of the definition are highlighted.

The concept of sustainable development involves the identification of three approaches: economic, social and environmental, reflecting their particular importance, the existence of interconnections

and interdependencies, while ignoring at least one of them can undermine the overall stability of the system.

The economic approach in the concept of sustainable development is based on the need for rational use of scarce resources at the disposal of society and the use of environmentally friendly methods of production and technology. An important aspect of social stability is the fair distribution of goods. The environmental component is intended to ensure the integrity of physical and biological natural systems in the process of their interaction with economic and social systems.

These sustainable development components reflect a single value creation process and characterize individual aspects of human activity that reflect a single value creation process. The necessity of rational use of limited resources at the disposal of society and the use of environmentally friendly methods of production and technologies are pointed out. The importance of a clear understanding of the mechanisms of interaction between environmental, social and economic components of the concept that serve as a means of achieving development goals is determined.

Ключові слова: *сталий розвиток; екологічна; соціальна; економічна складові сталого розвитку; концепція сталого розвитку; економічний розвиток; соціальне благополуччя; екологічна безпека; стійкість.*

Keywords: *sustainable development; environmental; social; economic components of sustainable development; concept of sustainable development; economic development; social well-being; environmental safety; sustainability.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Загострення соціально-економічних і політичних питань, поряд з критичною екологічною ситуацією в світі, вимагають зміни вектора розвитку сучасного суспільства. Одним з основних протиріч є зіткнення між економічним зростанням і обмеженням природокористуванням. Вирішенням даного завдання є негайний перехід до збалансованого сталого розвитку, що поєднує рівномірний розвиток економічного, екологічного та соціального аспектів розвитку суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основи сучасних уявлень про сталий розвиток закладено у працях всесвітньо відомих зарубіжних вчених: А. Печчеї, Л. Медоуз, М. Месарович і Е. Пестель, Й. Шумперт, Дж. Форрестер, А. Аткинсон, А. Вебер та їх послідовників. Проте потребують подальшого вивчення питання взаємозв'язку та теоретичного розуміння складових концепції сталого розвитку.

Формування цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в доповненні та поглибленні існуючих досліджень, роз'ясненні термінологічної бази і концептуальних засад сталого розвитку, виявленні актуальності його інтерпретації, що максимально відповідають запитам глобального порядку.

Вклад основного матеріалу дослідження. Сучасний етап розвитку людства характеризується стрімкими змінами в усіх сферах життя і діяльності людини. Ці зміни пов'язані між собою і динамічно розвиваються, посилюючи один одного, а їх наслідки часто непередбачувані. Багато з них є реальними загрозами для подальшого розвитку суспільства. Сталий розвиток – це один з найактуальніших напрямків розвитку сучасного світу.

Концепція сталого розвитку в даний час визнана всіма країнами, що входять до складу ООН, в якості одного з пріоритетів людства, перехід до якого має відбуватися на національному та глобальному рівнях [22]. Термін «сталий розвиток» все частіше вживається бізнес-спільнотою, використовується в корпоративних виданнях, фігурує в офіційних політичних і економічних документах різного рівня. Останні десятиріччя найвпливовіші міжнародні організації пріоритетним вважають питання досягнення сталого розвитку.

Концепція сталого розвитку йде еволюційним шляхом, який може бути поділено на три етапи: зародження, популяризації концепції і етап удосконалення концепції (рис. 1).

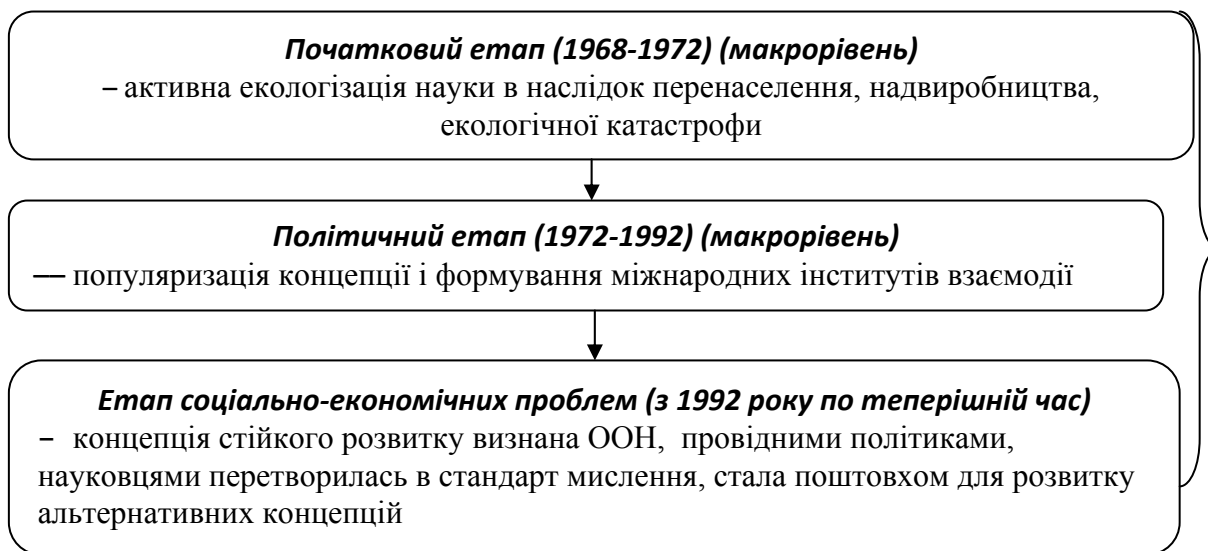

Рисунок 1. Етапи еволюції концепції сталого розвитку

Змістове наповнення етапів еволюції концепції сталого розвитку представлено в табл.1. де зазначені дати проведення, заходи, результати, дій всесвітніх конференцій, спеціальних сесії Генеральної Асамблеї ООН, зустріч на найвищому рівні представників практично усіх країн світу, що сприяли докорінним змінам складових внутрішньої та зовнішньої політики багатьох держав на усіх континентах.

**Таблиця 1.
Заходи етапів концепції сталого розвитку**

Етап	Дата	Захід	Зміст
Початковий етап	1968	Римський клуб (неурядова організація, сформована групою впливових підприємців, економістів, відомих учених і політичних діячів) Аурелио Печчеї [17]	Розроблена методика аналізу глобальної кризи з метою досягнення «глобальної рівноваги»; Виділено комплекс актуальних соціально-економічних проблем, що стоять перед людством
	1970	(«Мир-1» і «Мир-2»), розробник Джейм Форрестером [24]	Розроблені перші глобальні моделі імітуючи мирові процеси, що враховують чинники підтримки економічного зростання і збільшення чисельності населення, які були розділені на фізичну (відповідала за працездатність механізму, і полягала в ресурсному і сировинному забезпеченні) і соціальну (відповідала за рівень зайнятості і соціальну стабільність) категорію; Запропонована концепція «нульового зростання», по якій стійкий розвиток звівся до елементарного відтворення, збереження досягнутих позицій[19]
	1972	Мир-3 Донелл і Деніс Медоуз	Вдосконалені моделі «Мир-1» і «Мир-2» за допомогою комп'ютерного моделювання на довгостроковий період розвитку з 1970 до 2100 року
Політичний етап	16.06. 1972	Стокгольмська конференція	Видана Декларація, в якій «уперше окремо сприймані проблеми були представлені і проаналізовані системно» [15], сформульовані принципи, згідно з якими економічні чинники мають вирішальне значення для забезпечення стійкого розвитку [21]
	1974	«Людство на роздоріжжі» Михайло Месарович[11], Едуард Пестель [16]	Запропонована концепція «органічного зростання» (погодженого розвитку різних частин глобальної системи)
	1983	Діяльність Міжнародної комісії з довілля і розвитку, керівник прем'єр-міністр Норвегії Гру Харлем Брундтланд	Проаналізовані поточні глобальні проблеми, виявлені причини глобальної кризи і сформульована концепція і стратегія рішення глобальних проблем [10, с. 99]

	04. 1987	Доповідь «Наше спільне майбутнє» ("Our Common Future), 42 сесія Генеральної асамблеї ООН	Сформульовано визначення «стійкий розвиток» як «розвиток, який задовольняє потреби теперішнього часу, але не ставить під загрозу можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби» [14, с. 50] і «збереження ресурсів для розвитку сучасного і майбутніх поколінь» [9, с. 202] з метою подолання глобальної кризи світової системи [23, с. 93]
Етап соціально-економічних проблем	1992	Всесвітня конференція з навколишнього середовища і розвитку під егідою ООН в Ріо-де-Жанейро	Остаточне визнання світовою спільнотою важливості сталого розвитку та дотримання соціально-відповідальної поведінки з боку суспільства, держави і бізнес-спільноти. Закріплення в Декларації Конференції ООН концепції сталого розвитку (принципів) [6]. Запровадження нового інструменту - стратегії сталого розвитку (необхідність розробки з урахуванням економічних, соціальних і екологічних перспектив), що базується на документі «Порядок денний на XXI століття» [18], прийнятому в рамках конференції
	1993	Економічна і соціальна рада ООН	Затверджена Комісія зі сталого розвитку, пріоритетним напрямком роботи – є формування міжурядових механізмів взаємодії, що прописано в додатку «Порядку денного»
	25.07. 1993	Конференція ООН з проблем прав людини (Відень) [5],	Прийняття програми дій спрямованої на вирішення глобального завдання заохочення і захисту прав і основних свобод людини на основі більш активних і послідовних зусиль у рамках міжнародного співробітництва солідарності
	вересень 1994	Конференція ООН з народонаселення і розвитку (Каїр) [8]	Прийняття програми дій з питань народонаселення і розвитку, принципи та основні положення, що стали орієнтиром для формування соціально-демографічної політики більшості країн світу на двадцятирічний період (до 2015 р.)
	6-12.03. 1995	Конференція з соціального розвитку (Копенгаген)	Прийнята програма дій. Визначені принципи та цілі. Розроблені зобов'язання для підтримання та соціального розвитку
	04. 1995	Берлінський мандат	Започаткування протидії викидам вуглекислого газу в атмосферу
	1997	Київський протокол	Зобов'язує розвинені країни і країни з перехідною економікою скоротити або стабілізувати викиди парникових газів
	1999	Всесвітній економічний форум	Висунута ідея «Глобального договору» [22], яку підтримали три тисячі компаній. Створювалась можливість практичної інтеграції принципів сталого розвитку в бізнес, фактичне розширення концепції сталого розвитку на мікро-рівень. Метою Глобального договору стало розвиток принципів корпоративної соціальної відповідальності, інтеграція відносин бізнесу, держави і суспільства, формування стійкої і відкритої глобальної економіки [23, с. 97].
	2002	«Йоханнесбурзький план»	Десятирічна програма заходів, на основі концепції сталого розвитку, з опорою на партнерство, неурядові організації, бізнес-спільноту та окремі корпорації.
	2012		Представлено більше 690 нових цілей та проектів у сфері стійкого розвитку та «зеленої» економіки
	25 вересня 2015 року	70 сесія Генеральної Асамблеї	193 країни-члени ООН, у тому числі Україною, було схвалено «План дій для людей, планети та процвітання» до 2030 року та затверджено 17 Цілей сталого розвитку, до яких входять 169 завдань. Цей документ поставив перед усіма країнами світу складні та амбіційні завдання щодо забезпечення сталого розвитку. Завдання щодо ЦСР відображені в Резолюції ООН «Трансформуємо наш світ: Порядок денний для сталого розвитку до 2030 року» [3]

Як видно з таблиці 1 поширення концептуальних досліджень стосовно питань «*sustainable development*» (в перекладі з англ. «розвиток, що підтримується») від «*sustain*» – «опора, підтримувати, витримувати») відбулося в результаті Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992 рік) та Всесвітнього саміту із збалансованого розвитку (Йоганнесбург, 2002 рік). Одним із уживаних трактувань «*sustainable development*» є визначення, запропоноване в 1987 році Міжнародною комісією з охорони навколишнього середовища та розвитку. Згідно із ним «*sustainable development*» є економічним та соціальним розвитком, який здатний задовольнити потреби сучасного покоління без обмеження можливостей майбутніх поколінь стосовно використання широкого спектру ресурсів. На думку члена Римського клубу Н. Моїсеєва «*sustainable development*» є «Розвитком, який є допустимим або узгодженим із станом Природи та її законами» [7]. Згідно із визначенням Комісії ООН, під «*sustainable development*» розуміють «загальну концепцію стосовно необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі» [12]. З огляду на відмінності в сприйнятті соціально-економічних процесів, у різних країнах використовуються різні форми розуміння «*sustainable development*». У Німеччині дана концепція сприймається, як «*nachhaltige Entwicklung*», тобто тривалий, але результативний (завершений) розвиток. Для Франції – «*développement soutenable*». Також використовується «*développement durable*», що означає довготривалий розвиток. У Польщі – це «*zrównowazony rozwój*», тривалий розвиток, який заснований на рівновазі (збалансуванні). Для Іспанії – «*desarrollo sostenible*» сприймається, як міцний розвиток. Для вітчизняних науковців нагальним постає питання пошуку максимально коректного відповідника поняттю «*sustainable development*». Для цього важливо звернути увагу на тлумачення термінів, що стосуються цього визначення, зокрема: «розвиток», «сталий розвиток», «самопідтримуючий розвиток», «збалансований розвиток» (табл. 2).

Таблиця 2.
Тлумачення концептуальних складових «*sustainable development*» [21]

№	Термін	Трактування
1	2	4
1	Розвиток	специфічний процес зміни, результатом якого є виникнення якісно нового, поступовий процес сходження від нижчого до вищого, від простого до складного; процес, в результаті якого відбувається зміна, перехід від одного якісного стану до іншого, вищого
2	Сталий (російською «устойчивый»)	потужний; здатний триматися; непохитний; той, що не піддається коливанням; постійний; стійкий, той, що не підлягає впливу
3	Стабільний	Сталий, незмінний, стійкий
4	Підтримуючий	визначає активну, цілеспрямовану дію щодо забезпечення розвитку, при цьому йдеться про активну роль суспільства
5	Самопідтримуючий	здатність до самоорганізації системи та здійснення якісних внутрішніх змін, спрямованих на забезпечення тривалого існування та внутрішньої рівноваги.
6	Збалансований	зберігає рівновагу; – доводить до правильного співвідношення пов'язані частини будь-чого

В даний час представляється можливим виокремити характеристики наступних підходів та теорій, що дозволяють розкрити зміст дефініції «сталий розвиток», табл. 3.

Таблиця 3.
Підходи та теорії до розуміння дефініції «сталий розвиток» [13]

№	Підходи та теорії	Ключова теза, щодо розуміння дефініції «сталий розвиток»
1	Антропоцентричний підхід	Збалансоване вирішення задач соціально-економічного розвитку на перспективу та збереження сприятливих умов оточуючого середовища та природно-ресурсного потенціалу з метою задоволення життєвих потреб населення певної території
2	Еволюційно-циклічна теорія та теорія динамічної рівноваги	Основа дослідження трансформації, динаміки, інтеграції та диференціації в системі розвитку суспільних відносин
3	Системний підхід	Обов'язковою умовою формування сталого розвитку є вплив суспільної, економічної, соціальної та науково-технічної системи
4	Неокласичний підхід	Результат втілення нових технологій в умовах запровадження саморегуляційних ринкових механізмів
5	Неокенсіанський підхід	Умовою досягнення сталого розвитку є формування ринкового механізму та державного регулювання економічних процесів
6	Інституціональний підхід	Дефініція «сталий розвиток» розкриває свою сутність при

		запроваджені адекватних інституційних заходів, спрямованих на його забезпечення
7	Інфраструктурний підхід	Наявність гнучкого інваріантного(незмінюваного) інфраструктурного механізму забезпечення інноваційного типу сталого розвитку кожного елементу соціальної системи

Концепція сталого розвитку передбачає виділення трьох підходів: економічного, соціального та екологічного, що відображають їх особливу значимість, наявність між ними взаємозв'язку і взаємозалежності, при цьому ігнорування хоча б однієї з них може підірвати загальну стійкість системи

Економічний підхід в концепції сталого розвитку ґрунтується, на постулатах неокласичної теорії, зокрема, на припущенні Дж. Хікса, згідно з яким можливості суспільства з виробництва доходу обмежені умовою збереження сукупного капіталу, необхідного для виробництва цього доходу [2]. Зазначене означає необхідність раціонального використання обмежених ресурсів, що є в розпорядженні суспільства, і застосування природозберігаючих способів виробництва і технологій. Однак умова збереження сукупного капіталу не означає незмінність його структури, оскільки має місце факт взаємозамінності видів капіталу. У зв'язку з цим в рамках концепції сталого розвитку розглядаються два види стійкості - слабка, заснована на гіпотезі про зростання в часі загальної кількості виробленого та природного капіталів, і сильна, що припускає зростання головним чином, природного капіталу. Обидва типи розвитку є допустимими. Слід розуміти, що модель розвитку, заснована на слабкій стійкості, є більш гнучкою і надає більше можливостей для економічного зростання, однак її зворотний бік - підвищений ризик конфліктів між інтересами економічного розвитку, з одного боку, і забезпеченням соціального благополуччя та екологічної безпеки, з іншого.

Модель розвитку, що передбачає сильну стійкість, навпаки, характеризується низькими неекономічними ризиками, її перевагою є пріоритет громадських інтересів і глобальної стійкості процесу суспільного розвитку. Однак можливості економічних суб'єктів в разі вибору такої моделі дуже обмежені – із-за прямої залежності від природного потенціалу, що використовується або не використовується в господарській діяльності.

Вибір на користь тієї чи іншої економічної моделі розвитку є предметом дискусій між вченими, політиками, бізнесменами і суспільством. Він обумовлений завданнями, що стоять перед державою в конкретних умовах на даному історичному етапі, пріоритетами суспільства, національними традиціями і багатьма іншими факторами.

Соціальна компонента сталого розвитку має в своєму фокусі, неекономічні інтереси індивіда. Вона охоплює весь спектр прав людини, як індивідуальних, так і колективних, включаючи питання корпоративного управління, а також більш широке коло проблем підтримки стабільності соціальних і культурних систем, примноження гуманітарних цінностей сучасного суспільства. Згідно базової ідеї сталого розвитку, соціальна стійкість виходить із принципу «міжпоколінської справедливості»- визнання того, що майбутні покоління повинні мати, як мінімум, рівний з нинішнім поколінням доступ до соціальних ресурсів. Крім того, вважається, що всередині нинішнього покоління також повинен бути забезпечений рівний доступ до соціальних ресурсів. Тому важливим аспектом соціальної стабільності є справедливий розподіл благ.

Досягнення стійкості розвитку немислимо без створення ефективної системи прийняття рішень, що враховує досвід суспільного розвитку, заснованої на плюралізмі та загальнолюдських цінностях. В рамках концепції сталого розвитку людина виступає суб'єктом і активною силою розвитку. Виходячи з цього, мається на увазі, що людина повинна брати безпосередню участь в процесах, які формують сферу його життєдіяльності, брати участь у прийнятті та реалізації рішень, контролювати їх виконання.

Властивістю деяких елементів соціального капіталу є незворотній характер їх зміни. Це характерно, наприклад, для культурного розмаїття (мови, національні культурні традиції і т. п.), яке має тенденцію до деградації скорочення або непоправної втрати якості під впливом процесу глобалізації культури. Деякі елементи соціального капіталу унікальні і незамінні іншими видами капіталу.

Соціально-сталий розвиток, незважаючи на антагонізм більшості його цінностей принципам економічного розвитку, є невід'ємною частиною багатьох економічних рішень. Зокрема, різні аспекти соціальної стійкості часто розглядаються в рамках «соціально відповідального інвестування» (Social Responsible Investment - SRI). До числа найбільш часто використовуваних інвесторами соціальних критеріїв стійкості відносяться: характеристики суспільних і трудових відносин, права людини, безпеку продукції, прозорість і структуру управління бізнесом [4].

Екологічна складова спочатку виступала основоположною ідеєю концепції сталого розвитку (це цілком справедливо, оскільки природний капітал був і, в доступному для огляду майбутньому буде базисом розвитку цивілізації). Вона покликана забезпечувати цілісність фізичних і біологічних природних систем в процесі їх взаємодії з економічними і соціальними системами. Поняття природних систем в даному випадку має широке трактування і, крім природних комплексів, також включає штучно створену, антропогенне середовище. При цьому основна увага в процесі вивчення таких широких природних систем приділяється не їх можливості зберігатися в деякому «ідеальному» статичному стані, а здібностям цих систем до саморозвитку та адаптації, як реакції на дестабілізуючі дії з боку інших систем.

Слід, однак, враховувати, що на відміну від економічних і соціальних систем, екологічні мають більш жорсткі обмеження по навантаженню і, часто, меншу стійкість. Так, надмірна експлуатація природних ресурсів,

забруднення навколишнього середовища і скорочення біологічного різноманіття ведуть до непереборної втрати здатності екологічних систем до самовідновлення, тобто до їх руйнування або небажаної трансформації.

Крім того, деякі компоненти природного капіталу є незамінними, а їх споживання - незворотним [1]. Зокрема, природний капітал далеко не завжди може бути замінений економічним (наприклад, об'єкти біорізноманіття, втрата яких непоправна). Ще однією причиною обмеженою заміною природного капіталу є багатофункціональність багатьох видів природних ресурсів. Наприклад, ліси не тільки забезпечують економіку сировиною для виробництва паперу (заміщається ресурс), а й також виконують безліч різноманітних неекономічних функцій (збереження біорізноманіття, регулювання водного балансу, очищення повітря від пилу, поглинання вуглекислого газу та ін.).

Отже, концепція сталого розвитку ґрунтується на основних принципах:

- 1) забезпечення збалансованості економіки та екології, тобто досягнення такої ступеню розвитку, коли люди у виробничо-економічній діяльності перестають руйнувати навколишнє середовище;
- 2) забезпечення збалансованості економічної та соціальної сфер, взятих в людському вимірі, тобто максимальне використання в інтересах населення тих ресурсів, що дають економічний розвиток;
- 3) рішення задач, пов'язаних з розвитком, не тільки в інтересах нині живучих, але і майбутніх поколінь, що мають рівні права на ресурси.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Триєдина концепція сталого розвитку в даний час є прогресивною, в ній в тій чи іншій мірі систематизуються та охоплюються підходи, що характеризують окремі аспекти людської діяльності та відображають єдиний процес створення цінностей. Тому, при розробці стратегії сталого розвитку та конкретних заходів щодо її реалізації, всі три елемента, що виступають засобами досягнення цілей розвитку, повинні розглядатися збалансовано, у взаємозв'язку.

Важливо чітко розуміти механізми взаємодії екологічної, соціальної та економічної складових концепції. Так, процес взаємодії в рамках сталого розвитку економічного і соціального елементів, дозволяє повному підійти до вирішення складного та суперечливого завдання, щодо досягнення справедливості в розподілі суспільного багатства всередині одного покоління (завдання, що не має однозначних рішень в рамках традиційної економічної теорії). Взаємодія між економічною та екологічними складовими стало ідейною основою для формулювання принципового нового підходу, який об'єднав в собі концепцію інтерналізації зовнішніх ефектів, пов'язаних з господарським використанням природних благ і теорією вартісної оцінки. А сфера перетину соціального та екологічного компонентів розвитку зумовила постановку проблеми, щодо забезпечення доступу до обмежених ресурсів планети, в тому числі врахування інтересів майбутніх поколінь та участь всіх членів суспільства в процесі вироблення і прийняття рішень, які зачіпають їх добробут.

Подальші дослідження слід присвятити аналізу практики реалізації концепції сталого розвитку вітчизняними компаніями.

Список літератури.

1. Dyllick T., Hockerts K. Beyond the business case for corporate sustainability // Business Strategy and the Environment. 2002. №11(2). P. 130-141.12.
2. Hicks J.R. Value and Capital An Inquiry into some Fundamental Principles of Economic Theory. Second Edition. Oxford University Press. 1975..
3. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015 — A/RES/70/1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. — http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_70_1_E.pdf
4. Tebini H., M'Zali B., Lang P., Perez-Gladish B. The Economic Impact of Environmentally Responsible Practices // Corporate Social Responsibility and Environmental Management. 2016. Vol. 23. Issue 5. P. 333-344.
5. Венская декларация и Программа действий (от 25 июля 1993) - [https://nrm.uz/contentf?doc=61770_venskaya_deklaraciya_i_programma_deystviy_\(ot_25_iyunya_1993_g_prinyato_vtoroy_vsemirnoy_konferenciy_po_pravam_cheloveka\)&products=1_vse_zakonodatelstvo_uzbekistana](https://nrm.uz/contentf?doc=61770_venskaya_deklaraciya_i_programma_deystviy_(ot_25_iyunya_1993_g_prinyato_vtoroy_vsemirnoy_konferenciy_po_pravam_cheloveka)&products=1_vse_zakonodatelstvo_uzbekistana)
6. Декларация Конференции ООН (1992 г.) по защите окружающей среды и устойчивому развитию - https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/riodecl.shtml
7. Запатріна І. В. Посилення ролі бізнесу в досягненні ЦСР в Україні. Керівництво. Цілі сталого розвитку. Київ, 2018. 69 с.
8. Доклад Международной конференции по народонаселению и развитию (сентябрь 1994) - <http://www.a-z.ru/women/texts/fair.htm#d2>
9. Кузнецов О.Л., Кузнецов П.Г., Большаков Б.Е. Система «природа - общество - человек»: устойчивое развитие. - М.: Дубна : «Ноосфера», Международный ун-т природы, о-ва и человека «Дубна», 2002.- 392 с.
10. Макнейл Д. Пути достижения сбалансированного экономического развития // В мире науки. - 1989. - № 11. - С. 96-108.
11. Месарович М. Поиск новой парадигмы для глобальной проблематики / Лейбин В. Глобальная проблематика: Науч.-исслед. дискуссии. - М.: Прогресс, 1991. - 255 с.
12. Мушинська Н. Ю. Збалансований розвиток регіону: теоретичний аспект. *Ефективна економіка*. 2014. № 2 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_2_87

13. Надоша О. В. Теоретико-методологічний аналіз сталого розвитку у контексті сучасних дослідницьких підходів / О. В. Надоша. // Державне управління: удосконалення та розвиток. - 2011. - № 10. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2011_10_4.
14. Наше общее будущее: Доклад Международной комиссии по окружающей среде и развитию (МКОСР): пер. с англ.; под ред. С.А. Евтеева и Р.А. Перелета - М.: Прогресс, 1989. - 372 с.
15. Перелет Р.А. Переход к эре устойчивого развития? // Россия в окружающем мире: 1998 (Аналитический ежегодник). - М.: МНЭПУ, 2003.
16. Пестель Э. За пределами роста. - М.: Прогресс, 1988. - 272 с.
17. Печей А. Человеческие качества. - М.: Прогресс, 1985. - 302 с.
18. Повестка дня на XXI век - http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/agenda21.shtml
19. Пределы роста / Д. Медоуз, Й. Рендерс, Д. Медоуз, В. Беренс. - М.: Изд-во МГУ, 1999.
20. Публічне управління в забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку : [навч. посіб.] / Гречко Т. К., Лісовський С. А., Романюк С. А., Руденко Л. Г. Херсон: Гринь Д.С., 2015. 264 с.
21. Стокгольмская декларация ООН 16 июня 1972 года - <http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1259490>
22. Філіпішина Л. М. Еволюція концептуальних підходів до формування стратегії сталого економічного розвитку промислових підприємств / Л.М. Філіпішина // Вісник Приазовського Державного технічного університету. Сер.: Економічні науки: 36. наук. пр. – Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2017. — Режим доступу: <http://ves.pstu.edu/article/view/129057/124284>
23. Формирование концептуальных основ корпоративной социальной ответственности / под ред. О. А. Канаевой, В. С. Сопина СПб.: Издательский дом СПбГУ, 2010. 312 с.
24. Форрестер Дж. Мировая динамика: пер. с англ. А. Ворошука, С. Пегова Дж. Форрестер. - М.: АСТ, 2003. - 384 с.

References.

1. Dyllick, T. and Hockerts, K.(2002),“Beyond the business case for corporate sustainability”, *Business Strategy and the Environment*, vol. 11(2), pp. 130–141.
2. Hicks, J. (1975), *Value and Capital: An Inquiry into some Fundamental Principles of Economic Theory*, OUP Catalogue, 2nd ed, Oxford University Press, Oxford, UK
3. United Nations (2015), Resolution adopted by the General Assembly “Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development”, available at: http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_70_1_E.pdf (Accessed 5 November 2019)
4. Tebini, H. M'Zali, B. Lang, P. and Perez-Gladish, B. (2016), “The Economic Impact of Environmentally Responsible Practices”, vol. 23, no. 5, pp. 333–344.
5. World Conference on Human Rights (1993), “Vienna Declaration and Program of Action”, available at: [https://nrm.uz/content?doc=61770_venskaya_deklaraciya_i_programma_deystviy_\(vena_25_iyunya_1993_g_prinyato_vtoroy_vsemirnoy_konferenciy_po_pravam_cheloveka\)&products=1_vse_zakonodatelstvo_uzbekistana](https://nrm.uz/content?doc=61770_venskaya_deklaraciya_i_programma_deystviy_(vena_25_iyunya_1993_g_prinyato_vtoroy_vsemirnoy_konferenciy_po_pravam_cheloveka)&products=1_vse_zakonodatelstvo_uzbekistana) (Accessed 5 November 2019).
6. United Nations (1992), “Rio de Janeiro Declaration on Environment and Development”, available at: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/riodecl.shtml (Accessed 5 November 2019)
7. Zapatrina, I.V. (2018), “Strengthening the role of business in achieving CSWs in Ukraine. Leadership. Sustainable Development Goals”, available at: https://www.ua.undp.org/content/dam/ukraine/docs/DG/UNDP_Manual_v05_.pdf (Accessed 10 November 2019)
8. United Nations (1994), “Report of the International Conference on Population and Development”, available at: https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/icpd_rus.pdf (Accessed 10 November 2019).
9. Kuznecov, O.L. Kuznecov, P.G. and Bolshakov B.E. (2002), *Sistema “priroda - obshchestvo - chelovek”*: *ustojchivoe razvitie* [System "nature - society - man": sustainable development], Noosfera, Mezhdunarodnyj un-t prirody, o-va i cheloveka, Dubna, Moscow, Russia.
10. Maknejl, D. (1989), “Ways to achieve balanced economic development”, *V mire nauki*, vol. 11, pp. 96–108.
11. Mesarovich, M. (1991), *Poisk novej paradigmy dlya globalnoj problematiki* [Search for a new paradigm for global issues], *Globalnaya problematika: Nauch.-issled. diskussii*, Moscow, Russia.
12. Muschyn'ska, N.Yu.(2014), “Balanced development of the region: theoretical aspect”, *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 2, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_2_87 (Accessed 10 October 2019)
13. Nadosha, O.V. (2011), “Theoretical and methodological analysis of sustainable development in the context of modern research approaches”, *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, [Online], vol. 10. available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2011_10_4. (Accessed 23 October 2019).
14. MKOSR (1989), *Nashe obschee budushee: Doklad Mezhdunarodnoj komys'syy po okruzhaiuschej srede y razvytyiu* [Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development], Prohress, Moscow, Russia.
15. Perelet, R.A. (2003), *Perehod k ere ustojchivogo razvitiya?* [Transition to an era of sustainable development?], *Rossiya v okruzhayushem mire: 1998 (Analiticheskij ezhegodnik)*, MNEPU, Moscow, Russia.

16. Pestel, E. (1988), *Za predelami rosta* [Beyond growth], Progress, Moscow, Russia.
17. Pechchei, A. (1985), *Chelovecheskie kachestva* [Human qualities], Progress, Moscow, Russia.
18. United Nations (1992), “Agenda for the XXI Century”, available at: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/agenda21.shtml (Accessed 3 November 2019)
19. Medouz, D. Renders, J. Medouz, D. and Berens. V (1999), *Predely rosta* [Growth limits], Izd-vo MGU, Moscow, Russia.
20. Hrechko, T.K. Lisovs'kyj, S.A. Romaniuk, S.A. and Rudenko, L.H. (2015), *Publichne upravlinnia v zabezpechenni staloho (zbalansovanoho) rozvytku* [Public administration in ensuring sustainable (balanced) development], Hrin', D.S., Kherson, Ukraine.
21. United Nations (1972), “Stockholm United Nations Declaration on the Environment”, available at: <http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1259490> (Accessed 3 November 2019)
22. Filipishyna, L. M.(2017), “Evolution of conceptual approaches to formulating strategic steel economic development of industrial enterprises”, *Visnyk Pryazovs'koho Derzhavnoho tekhnichnoho universytetu*, [Online], available at: <http://ves.pstu.edu/article/view/129057/124284> (Accessed 3 November 2019)
23. Kanaevoj, O.A. and Sopina, V.S. (2010), *Formirovanie konceptualnyh osnov korporativnoj socialnoj otvetstvennosti* [Formation of conceptual bases of corporate social responsibility], Izdatelskij dom SPbGU, Sankt-Peterburg, Russia.
24. Forrester, Dzh.(2003), *Mirovaya dinamika* [World dynamics], AST, Moscow, Russia.

Стаття надійшла до редакції 12.11.2019 р.